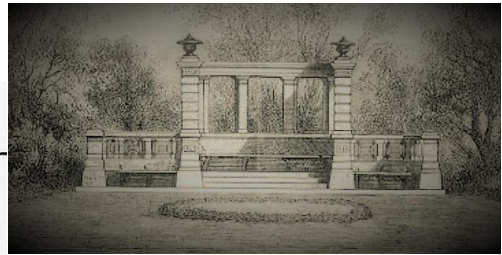

J.J. Cremer.

Wat Vader Harmen Vertelt. Analyse 2025.

De vertelling is gepubliceerd in de Evangelische almanak "Magdalena" uit 1861.

Het verhaal vertelt door een vader genaamd Harmen over zijn dochter, Geurtje. Harmen beschrijft liefdevol Geurtjes jeugd, haar uiterlijk, en hoe zij ondanks haar schoonheid in armoede moest werken in de klei, totdat **een schilder haar portretteerde** voor wat geld. Dit evenement en de aankoop van een spiegel lijken een keerpunt te zijn, waarna Geurtje ziek wordt en gaat werken op een kasteel, waar **haar moraal in gevaar lijkt te komen**. Het verhaal culmineert in Geurtjes terugkeer naar huis en haar latere huwelijk met Hannes, waarbij ze haar leven op het kasteel achter zich laat; Harmen benadrukt dat **haar ziel "wit" is gebleven**, en ze woont nu gelukkig met haar man en kind in een klein, schoon huis zonder spiegels. De vertelling eindigt met **een bijbelcitaat over het oog als de lamp van het lichaam**, wat de morele boodschap van het verhaal bekrachtigt.

J.J. Cremer beschrijft in de verhalen van vader Harmen niet letterlijk een moment van ongewenste intimiteit, maar de vertelling bevat wel **sterke impliciete aanwijzingen** dat Geurtje te maken heeft gehad met onzedelijk gedrag of misbruik van macht, met name tijdens haar werk op het kasteel.

De volgende details uit de tekst suggereren een problematische situatie waarbij mogelijk sprake was van ongewenste intimiteit of exploitatie:

- **De rentmeester en het kasteel:** Geurtje ging naar het kasteel om de melkerij te leren. Korte tijd later kreeg ze klachten over ziekte en zwakte.

- **Vader Harmen's zorgen:** Toen Harmen en moeder Wimpke Geurtje naar het kasteel terugbrachten, spraken ze bijna niets. Harmen draaide zich om en waarschuwde Geurtje: **"Geurtje.... God ziet alles!"**. Dit wijst op een sterk vermoeden van een overtreding of zonde. Harmen en zijn vrouw sliepen die nacht

weinig en dachten aan de diepe gracht rond het kasteel en het spiegeltje dat Geurtje meenam.

- **Bevrijding van 'de booze':** Later, als Geurtje gelukkig is getrouwd, vertelt ze haar vader: "**Vader, Goddank dat ik verlost ben van den booze. U dank ik naast God!**". Dit duidt erop dat ze bevrijd is van een kwaadaardige of zondige invloed.

- **De schaamteloze rentmeester:** Hannes, Geurtjes echtgenoot, brengt het nieuws dat "**de rentmeester van 't kasteel is naar huis toe gejagen; 'n schaamteloos mensch!**". Geurtje verschiet toen ze dit hoorde.

- **De lakensche heer:** Harmen merkt op dat als Geurtje nog aan het kasteel en de "lakenschen heer" (waarschijnlijk de baas of eigenaar) had gedacht, ze "NEE!" zou hebben gezegd tegen Hannes' huwelijksaanzoek, maar ze zei "JA!".

Deze aanwijzingen (de schaamte, de waarschuwing, de bleke kleur, en de verwijdering van de rentmeester als "schaamteloos mensch") creëren een sterke context die duidt op moreel laakbaar gedrag, wat in de moderne zin kan worden gezien als een vorm van ongewenste intimiteit of misbruik van een machtspositie.

De schildermeester:

Er is ook een eerdere, minder zware fysieke interactie beschreven: De schildermeester, die Geurtje tekende toen ze zestien was, streek haar **onder de kin** en zei "**dag mooi bekske**". Hoewel dit een lichamelijke aanraking is die ongepast kan zijn, wordt in de tekst vermeld dat Geurtje lachte en het geld (tien stuivers) aannam. Dit wordt niet direct als ongewenst bestempeld, maar het laat wel een patroon zien van volwassen mannen met Geurtje die een lagere sociale status had.

De boodschap van dit verhaal is primair gericht op de **waarde van innerlijke morele zuiverheid en onschuld**, vooral in het licht van sociale kwetsbaarheid en verleiding of corruptie.

Dit zijn de kernpunten van de boodschap:

1. **De overwinning van de morele zuiverheid:** Het centrale thema is dat Geurtje, ondanks haar uiterlijke schoonheid die haar kwetsbaar maakte, en de beproevingen die ze doormaakte op het kasteel (waar ze te maken kreeg met de "schaamteloos mensch" rentmeester en mogelijk ongewenste intimiteit), **haar "zieltje [...] wit gebleven"** is. Harmen benadrukt dat dit "het voornaamste" is.

2. **Verlossing van het kwaad:** De ultieme opluchting en bevestiging van de moraal komt wanneer Geurtje, eenmaal gelukkig getrouwd, tegen haar vader zegt: "**Vader, Goddank dat ik verlost ben van den booze. U dank ik naast God!**". Dit bevestigt dat zij in het verleden streed tegen een kwaadaardige invloed (de 'booze') en daarvan bevrijd is.

3. **Contrast tussen uiterlijke schijn en innerlijk licht (De spiegelmetafoor):** Het verhaal gebruikt spiegels en ogen om de morele staat te symboliseren:

- Geurtje's jeugdige ijdelheid of verleiding begint met het kleintje spiegeltje dat ze koopt met het geld van de schildermeester. Dit spiegeltje symboliseert de focus op haar uiterlijke schoonheid en de gevaren die daarmee gepaard gaan (het

spiegeltje wordt later in verband gebracht met de diepe gracht van het kasteel en het gevaar).

- Tegen het einde is er **geen glazen spiegeltje** meer in hun nette huisje.
- In plaats daarvan noemt Geurtje de ogen van haar kind "heldere spiegeltjes, heel reine spiegeltjes!". De boodschap is dat de focus verschoven is van oppervlakkigheid en verleiding naar **pure, onschuldige innerlijke reflectie**.

4. Bijbelse bevestiging van de oprechtheid: Het verhaal eindigt met een directe verwijzing naar de Bijbel (Mattheus VI: 22 en 23) als de ultieme waarheid, wat de morele boodschap bekrachtigt: **"De kaars des ligchaams is het oog; indien dan uw oog eenvoudig is, zoo zal uw geheele ligchaam verlicht wezen. Maar indien uw oog boos is, zoo zal geheel uw ligchaaam duister zijn."** Hiermee wordt benadrukt dat oprechtheid en zuiverheid van het 'oog' (oftewel het gemoed of de intentie) essentieel zijn voor een verlicht en deugdzaam leven.

Kortom, de boodschap is dat ware geluk en **morele verlichting** worden gevonden in een eenvoudig leven, in deugdzaamheid en in de trouw aan God, en niet in de verleidingen of materiële genoegens (het kasteel) die de ziel kunnen corrumperen. Het verhaal viert de overwinning van Geurtjes 'witte ziel' op de 'booze'

www.jacobcremer.nl

Laatst bijgewerkt: 9 december 2025.

www.jacobcremer.nl